

Список використаних джерел та літератури

1. Бондарко А. В. Вид и время русского глагола. *Основная характеристика глагола*. М.: Просвещение, 1971. С. 43–44.
2. Гусев В. Ю. Целевые конструкции при глаголах движения: актанты или сирконстанты. Международный симпозиум «Типология аргументной структуры и синтаксических отношений». Казань, 2004 . С. 147–150.
3. Рахманова Н. И. История немецкого языка. От теории к практике: Учеб. пособие. М.: Высш. шк., 2004 . 334 с.
4. Deutschland. Für ein gelebtes Europa. 2006. №12. S. 9–11
5. Rems-Zeitung. Gegen Karlsruhe nur Untschieden. –2008. №4. S. 2-6
6. Rems-Zeitung. Ausstellung „Birdscape“ zeigt 40 Gemälde von Greifvögeln und Eulen. 2006. №22. S. 15–16.
7. Städtische Hauptschule Wermelskirchen 1998 - 2007 / Die Schulzeitung / Oh, lähmendes Entsetzen! 2005. №6. S. 12–14
8. Spiegel Online / Spiegel / Afghanen glauben nicht an Einzeltäter-These. 2011. №14. S. 26–28
9. Tagesspiegel. McDonald's meidet Wiesenhof-Fleisch. 2005. №24. S. 62–63

В. М. Баженов

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

Науковий керівник

к. ф. н., доц. О. Ю. Кузьменко

ЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. Вивчення людського фактору у мові стало одним з найважливіших напрямків досліджень лінгвістичних наук. Важливість антропоцентризму у даних сферах знань обумовлена тим, що саме людина є рушієм застосування та розвитку мови та мовлення. Тому у дослідженнях значним чином починає фігурувати так звана мовна особистість. Вона досліджується у таких науках як лінгвістика, культурологія, соціологія, філософія. У філософії особистість визнається найвищим ступенем духовного розвитку людини, поєднуючи стійку сукупність соціально вагомих якостей, які характеризують індивіда як унікальну суб'єктивність, здатну освоювати і змінювати світ [1]. Психологія розглядає особистість як людину крізь призму її психологічних характеристик, що є соціально зумовленими та визначають моральні вчинки людини [14]. Соціологія ж досліджує прояв особистості у різних соціальних системах [9].

Аналіз досліджень. Проблеми мовної особистості присвячені праці когорти мовознавців, а саме: Караулова А. В., Селігея П. О., Яворської Г. М., Мацько Л. І. та інших [10; 15; 12; 7]. Попри те, що ця проблема висвітлювалася раніше, недостатньо досліджено даний предмет з огляду на сьогоденні реалії. Саме тому **актуальність** нашого дослідження полягатиме в тому, щоб здійснити комплексний аналіз наявних досліджень мовної особистості, здійснених українськими вченими у лінгвістичній науці і з'ясуємо відмінності кожного з визначень. Звідси, **метою нашого дослідження** є аналіз актуальних на даний момент досліджень мовної особистості.

Виклад основного матеріалу. У нашій статті будемо спиратися на концепцію Ю. М. Караулова, який запропонував модель, що дозволяє структуровано описати мовну ідентифікацію особистості з опорою на художній текст. За Ю. М. Карауловим, мовна особистість може бути представлена у вигляді моделі, що складається з трьох взаємозв'язаних рівнів. Перший, найнижчий, рівень – *вербально-семантичний*. Він включає в себе граматичні, фонетичні та лексичні характеристики мови виду, показує загальний рівень володіння мовою і не допускає прояву індивідуальності. Цей рівень представлений такими поняттями, як слово, словоформа, морфема, словосполучення.

Другим рівнем постає *когнітивний*, головною метою якого є співставлення знань та цінностей, що визначаються соціумом, їх відображення та вплив на свідомість та картину світу особистості. Цей рівень представляє різноманітність лексику індивіда, що відбиває його мовну модель світу. До когнітивного рівня належать концепт, метафора, метонімія, фрейм.

Найвищим рівнем моделі є *прагматичний*. Він представляє опис та характеристику спонукань, цілей та мотивів, що впливають на розвиток мовної ідентичності. Одиницями прагматичного рівня визнано плани, способи аргументації, елементи рефлексії [7].

У зв'язку з розвитком когнітивно-дискурсивної парадигми у вивченні мовної системи та ролі мовної особистості в лінгвістиці стає актуальним дослідження процесів семантичної деривації, яка розглядається не тільки як один з основних способів словотвору та оновлення лексичного запасу мови, але і як інструмент структурування явищ навколишнього світу [5].

Паралельно з визначеннями мовної особистості існують поняття дискурсивної, мовленнєвої і комунікативної особистості.

Деякими дослідниками виділяється таке поняття, як дискурсивна особистість. Так, на думку Л. В. Солощук, мовна особистість в інтераціональному контексті є дискурсивною особистістю, яка формується на перетині комунікативних і когнітивних факторів [13]. С. М. Плотнікова зазначає, що дискурсивна особистість є мовною особистістю, котра породжує певний дискурс у вигляді постійно відновлювального або закінченого, фрагментального або цілісного, усного або писемного повідомлення [11]. В окремому напрямі лінгвістики, а саме лінгвоперсонології, науки, спрямованої на всебічне вивчення особистості та її мовленнєвої діяльності, є особливий

підхід щодо опису мовної особистості в дискурсі, який В. І. Карасик назвав «дискурсивною персонологією». Цей підхід розглядає дискурсивну особистість із погляду комунікативної тональності спілкування [6].

Комунікативна особистість розуміється як один із проявів особистості, обумовлене сукупністю її індивідуальних властивостей і характеристик, які визначаються ступенем її комунікативних потреб, когнітивним діапазоном, сформованим в процесі пізнавального досвіду, і власне комунікативної компетенції - умінням вибору комунікативного коду, що забезпечує адекватне сприйняття і цілеспрямовану передачу інформації в конкретній ситуації [3].

Поняття мовленнєвої особистості включає в себе смислові, стилістичні параметри мови, сукупність мовних і комунікативних засобів, що використовуються, прагматичні властивості мови, жанри і т.д., що відрізняють мовну манеру однієї людини [11].

Однак, у своєму дослідженні ми будемо послуговуватися терміном «мовна особистість», тому що це, по перше, найбільш базове поняття, по-друге, мовна особистість інкорпорує загальні характеристики особистості, що є ширшим поняттям за комунікативну та дискурсивну особистість, що дозволяє простежити особистість в мові загалом.

Висновки. Мовна особистість – складний феномен, що вбирає в себе соціально відфільтроване та індивідуальне знання мови та володіння ним. Прабатьком лінгвістичної теорії дослідження мовної особистості по праву вважають Ю. М. Караулова, який розділив ідентифікаційну модель мовної особистості на три рівні – вербально-семантичний, когнітивний та прагматичний. Актуальними також є дослідження, що розглядають мовну особистість у комунікативних та дискурсивних аспектах. Також варто звернути увагу на дослідження вищ семантичної деривації та перенесення найменування, а саме метафори та мнемонії. Таким чином, можна сказати, що на даний момент є багато підходів до вивчення мовної особистості, які можуть стати корисними для наукових досліджень та створення навчальних матеріалів.

Список використаних джерел та літератури

1. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія. К. 1996.
2. Апресян Ю. Д. Лексическая семантика. Синонимические средства языка. М.: Наука, 1974. 365 с.
3. Арискина О. Л., Дрянгина Е. А. Языковая и коммуникативная личность: различные подходы к исследованию. *Вестник Челябинского государственного университета*. 2011. № 25 (240). Филология. Искусствоведение. Вып. 58. С. 15–18.
4. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. М.: Советская энциклопедия, 1969. 605 с.
5. Бевз Т. Загальні закономірності семантичної деривації (на матеріалі

- неологізмів педагогічної галузі). *Наукові записки*. Кіровоград, 2001. Вип. 35. С. –7.
6. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.
7. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность. М.: Наука, 1987. 264 с
8. Ковбасюк Л. А. Сучасні лінгвістичні теорії: лекційні, практичні, самостійні модулі та тести: навч.-метод. посіб. Херсон: Вид-во ХДУ, 2008. 96 с.
9. Масенко Л.Т. Нариси з соціолінгвістики. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 242 с.
10. Мацько Л. І. Науково-педагогічна діяльність і мовна особистість вченого. С. 1–11. URL: conf.kubg.edu.ua/index.php/courses/fmoid/paper/viewFile/180/175 (дата звернення: 499 24.04.2017).
11. Плотникова С.Н. Говорящий / пишущий как языковая, коммуникативная и дискурсивная личность. *Вестник Нижневартковского гос. гум. ун-та*. 2008. № 4. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/govoryaschiy-pishuschiy-kak-yazykovaya-kommunikativnaya-idiskursivnaya-lichnost>.
12. Селігей П. О. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 118 с.
13. Солощук Л. В. Дискурсивна особистість у світлі теорії полікодовості комунікативного процесу. *Записки з романо-германської філології*. 2015. Вип. 1. С. 167–174. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zrgf_2015_1_26
14. Українська психологічна термінологія: словник-довідник \ За ред. М.-Л. А. Чепи. К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство».
15. Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова. Культура. Влада. Київ : Нац. акад. наук України, Ін-т мовознавства імені О. О. Потебні, 2000. 288 с. П. О. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 118 с.

Ю. Г. Барановська
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
Науковий керівник:
к. ф. н., доц. Лісова Ю. О.

ЯВИЩЕ МОВЛЕННЄВОЇ МАНІПУЛЯЦІЇ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ

У статті висвітлено основні підходи до визначення поняття «мовленнева маніпуляція», виокремлено та систематизовано домінуючі в українській науковій лінгвістичній традиції підходи, а саме: вузький та широкий підходи, і водночас проаналізовано науково-лінгвістичні підходи, які розглядають